

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Corollaria ex dictis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

tare; unam transcendentalem, quã illud ut A
specificativum & causam formalem extrinsecam
respicitur; aliam prædicamentalem, quæ
idem objectum per modum puri termini &
correlativi attingit: prima prius in objecto
intelligitur, unde & fundat aliam quæ est præ-
dicamentalis, & actum humanum in ratione
moralis formaliter constituit. Sicut scientiæ du-
plicem dicunt habitudinem ad objectum, unam
transcendentalem, per quam specificantur;
aliam prædicamentalem, quæ est mensurabilis
ad mensuram, & ad tertium genus pertinet, ac
priorem ut rationem fundandi præsupponit.

§. III.

Corollaria ex dictis.

26. **E**X dictis colliges primò, specificativum for-
male & immediatum moralitatis actuum hu-
manorum, non esse legem, cui subduntur, sed
objectum in quod tendunt, ut subditum legi, &
ab ea propositum.

Probatum primò: Moralitas comparatur ad
actum in esse physico, ut modus & perfectio ip-
sius, ac proinde debet ipsi proportionari in mo-
do specificandi, sicut ei proportionatur in modo
essendi: Sed actus in esse physico specificatur ab
objecto: Ergo & in esse moris; cum hoc tamen C
discrimine, quòd in esse physico specificatur ab
objecto, secundum suam naturalem bonitatem
& convenientiam considerato; at in esse moris
speciem desumit ab illo ut subiecto regulis mo-
rum, & ut regulato per legem ac dictamen syn-
deresis & prudentiæ ordinantis in finem. Unde
D. Thomas hic art. 8. sic ait: *Actus omnis habet
speciem ab objecto, & actus humanus quia dicitur
moralis, habet speciem ab objecto relato ad prin-
cipium actuum humanorum, quod est ratio.*

Probatum secundò: Actus moralis non respicit
legem, nisi mediante objecto, sicut ipsa lex non
aliter regulat actum, quàm proponendo obje-
ctum prosequendum vel fugiendum, & licet di-
ctet exercitium actus, totum tamen hoc est in
ordine ad objectum, & per modum attingentiæ
ipsius: Ergo id ad quod actus directè & imme-
diatè terminatur, non est lex, sed objectum ut
propositum per legem.

Tertiò: Idem actus secundum speciem respi-
cit distinctas specie leges, puta furtum, divinam,
naturalem, & humanam: Ergo non specificatur
in esse moris à lege. Consequentia patet: quia
res specificata non potest habere majorem uni-
tatem, quàm ejus specificativum.

Denique probatur: Si actus moralis specifica-
retur à lege, omnes actus qui respicerent ean-
dem legem essent ejusdem speciei: Sed hoc est
falsum: Ergo & illud. Major patet, Minor verò E
probatum: quia restitutio & retentio rei alienæ,
invito domino, quæ differunt specie in esse mo-
ris, respiciunt eandem legem justitiæ, præci-
pientem reddere unicuique quod suum est.

27. Dices, hoc argumentum etiam nos urgere:
quia actus diversæ speciei in esse moris possunt
esse circa idem objectum, sicut furtum & resti-
tutio versantur circa rem alienam.

Respondetur actus diversæ speciei in esse
moris, posse esse circa idem objectum materiali-
ter solum, non verò formaliter; sicut possunt
formaliter eandem legem respicere: unde fur-
tum & restitutio respiciunt rem alienam sub di-

versa ratione formali; nam restitutio respicit
eam ut non retinendam invito domino, furtum
ut auferendam invito domino: at verò furtum &
restitutio respiciunt prædictam legem, quatenus
formaliter præcipit unicuique reddi quod suum
est.

Colliges secundò, moralitatem quæ in ob-
jecto actuum humanorum reperitur, & quæ ob-
jectiva dicitur, non esse aliud quàm ipsamet
entitatem objecti, ut connotat legem, cui sub-
ditur tanquam regulæ & mensuræ ad terminan-
dum actum.

Probatum: Eodem proportionali modo obje-
ctum habet esse morale quo voluntas, quia
principium & objectum actus moralis, sicut
principium & finis, sibi correspondent: Sed esse
morale in voluntate, non est aliud, quàm ejus
entitas ut connotat legem, cui subditur in or-
dine ad suam operationem eliciendam: Ergo
eodem proportionali modo moralitas objecti
non est aliud, quàm ipsamet ejus entitas, ut con-
notat legem cui subditur &c.

Explicatur magis: Si voluntas consideretur
secundum se, præcisa omni lege, solum intel-
ligimus potentiam physicam, & principium
actus liberi; accedente verò determinatione
legis, absque alio superaddito, redditur princi-
pium proximum moralitatis, ac proinde agens
morale: Ergo similiter considerando objectum,
secundum se, absque omni lege, intelligitur ut objectum phy-
sicum, terminans actum voluntarium & libe-
rum; accedente verò lege, quæ præcipitur aut
prohibetur, absque alio superaddito, constitui-
tur proximum objectum morale, connotando
legem, cui subest in ordine ad terminandum
actum.

Quod potest amplius confirmari: Sicut vol-
untas non est moralis in essendo, sed in ope-
rando solum (non enim subest legi quòd vo-
luntas sit, aut non sit, sed quod tali aut tali mo-
do operetur, aut non operetur) ita objectum ut
sic non est morale in essendo, sed in terminando;
nec de eo dicitur lex, in pluribus saltem, an de-
beat esse vel non esse, sed an debeat talis aut
talis actus ad ipsum terminari, aut non termina-
ri: Ergo sicut moralitas voluntatis non est aliud
quàm ejus entitas, ut in operando subest legi,
ita moralitas objecti non erit aliud quàm ipsius
entitas, ut subest legi terminando actum.

Quomodo verò entitas objecti, & volunta-
tis, quæ secundum se non est intrinsecè mora-
litas, possit rationem moralitatis intrinsecè ha-
bere, absque additione alicujus intrinseci, per
solam connotationem extrinsecam legis, facile
intelliges, si consideres quòd relatio paternita-
tis, quæ nato primo filio resultat in patre, eum
etiam denominat patrem secundi filij, per so-
lam extrinsecam illius connotationem. Simili-
ter entitas materiæ primæ, connotando formam
nondum habitam, sed possibilem haberi, est in-
trinsecè appetitus desiderij; connotando verò
formam præsentem, definit esse appetitus de-
siderij, & fit appetitus complacentiæ. Item spe-
cies Angeli repræsentant singularia, quando
existunt, sine ulla intrinseca mutatione, hoc
ipso quòd ea connotant ut in actu posita. Deni-
que actus necessarius divinæ voluntatis habet
intrinsecè rationem actus liberi, per solam con-
notationem creaturarum, in aliqua determinata
differentia temporis ponendarum. Horum au-
tem omnium ratio est, quia sunt plures formæ,

quæ non tribuerent aliquem effectum formalem, aut denominationem etiam intrinsecam, nisi aliquid extrinsecum connotarent. Unde si quis ita arguat: Vel antecedenter ad legem est in objecto forma constitutiva moralitatis, vel advenit cum lege? Primum dici non potest; aliàs ante legem objectum esset morale. Si verò dicatur secundum, sequitur quod talis forma est separabilis ab objecto, atque aded realiter distincta. Facile respondebitur, formam constitutivam moralitatis objectivam, ante legem esse in objecto, quantum ad totam realitatem quam in recto importat, non tamen ante legem illud constituit proxime morale, defectu connotati, à quo pendet hæc denominatio. Sicut licet in specie Angeli semper fuerit forma constitutiva representationis singularium, quantum ad totam realitatem quam dicit in recto; non est tamen prædicta representatio, nisi cum singularia existunt, quia huiusmodi existentia est connotatum necessarium ad illam.

ARTICVLVS II.

Quæ sint regulæ moralitatis?

CVM ordo moralis dependeat à regulis morum, & per ordinem ad has regulas bonitas & malitia moralis desumantur, explicatâ actuum humanorum moralitate, consequens est ut ipsius regulas exponamus. Unde sit

S. I.

Duæ regulæ moralitatis explicantur.

29. **D**ico igitur, duas esse regulas moralitatis; unam remotam & extrinsecam, in mente divina existentem, scilicet legem æternam: aliam proximam & intrinsecam, ac in homine residentem, nempe dictamen nostræ rationis, secundum quod prædictam legem participat, & ei subordinatur.

Probatur primò ex D. Thoma infra qu. 71. art. 6. ubi sic ait: *Regula voluntatis humana est duplex: una propinqua & homogenea, scilicet, ipsa humana ratio: alia verò est prima regula, scilicet lex æterna, quæ est quasi ratio Dei.*

30. Probatur secundò ratione: Sicut ordo artificialis, ejusque obliquitas & reſtitudo attenduntur per comparationem ad finem particularem, quem artifex intendit, ita ordo moralis consideratur per habitudinem ad finem ultimum humanæ vitæ, qui se habet ad hominem, in quantum est agens morale, sicut finis particularis ad artificem, in quantum artifex est, ut docet D. Thomas infra qu. 21. art. 2. ad 2. Cùm autem solus Deus possit esse finis ultimus hominis, prima regula dirigens ipsum in talem finem, potest solum in mente divina existere: sicut quia solus Deus est primum principium creaturarum, prima idea, per quam res in esse producantur, non potest alibi quàm in Deo existere: Sed ratio gubernationis rerum, & directionis illarum in ultimo finem, lex æterna appellatur: ut dicit S. Doctor infra qu. 90. art. 1. Ergo lex æterna in mente divina existens, est prima regula moralitatis actuum humanorum. Adde quod prima regula debet esse à se indefectibilis in dirigendo & regulando, sicut primum principium est in-

A defectibile in operando: Sed nulla creatura potest habere ex se indefectibilitatem in ordine morali, sicut nulla potest esse ex se impeccabilis: Ergo prima regula hujus ordinis non potest esse aliquid creatum, sed sola ratio directionis creaturæ rationalis in ultimum finem, in mente divina existens, quam *legem æternam* appellamus.

31. Quod autem dictamen rationis nostræ sit proxima regula morum, sic ostenditur: Illa est proxima regula moralitatis, quæ in virtute primæ, & tanquam ejus participatio, dirigit actus morales, sive per quam ipsa æterna lex, & prima regula homini manifestatur, & intimatur ut adimplenda: Sed tale est rationis nostræ dictamen: Ergo illud est proxima regula moralitatis actuum humanorum. Major patet, Minor probatur. Deus qui est primum dirigens in finem ultimum, dirigit res omnes conformiter ad ipsarum naturam, eis communicando vim quandam ipsarum naturæ proportionatam, quæ est quædam participatio primæ & æternæ regulæ in ipsius mente præexistentis, & hæc participatio est ipsis proxima & immediata regula operandi. Unde in rebus corporeis virtus nihil aliud est, quàm naturalis inclinatio, vel instinctus, ratione cujus indefectibiliter tendunt in suos fines; in creaturis verò intellectualibus participatio divinæ directionis non potest in sola inclinatione naturali consistere, quia non sunt ad unum determinatæ, sed ad plura indifferentes: unde debet in illis specialiter participari per aliquod superadditum, quo ipsis denuncientur quæ per legem æternam agenda præscribuntur, & hoc est dictamen rationis: Ergo immediata & proxima regula actuum moralium est dictamen rationis, ut participat legem æternam in mente divina præexistentem. Illud autem non debet esse solum actus synderesis dictans in communi quid sit faciendum, vel fugiendum, sed etiam actus prudentiæ dictantis in particulari quid sit agendum: quia cùm operationes morales sint in singularibus, & ex singularibus circumstantiis dependeant, cognitio universalis, etiam si sit practica, nequit in eas influere, aut eas regulare, nisi ut applicata per dictamen particulare hinc & nunc: sicut in speculativis principia universalia, etiam si sint vera & necessaria, non inferunt veram & necessariam conclusionem, nisi applicata secundum legitimam formam per rectam illationem.

Dices: Naturalis ratio non dicit nisi quæ sunt de lege naturæ: Atqui dantur plures actus morales, qui non spectant ad legem naturæ, sed ad positivam, divinam, vel humanam: Ergo dictamen naturale rationis, non est sufficiens regula proxima moralitatis.

32. Respondeo distinguendo Majorem: non dicit directè & primariò, transeat: non dicit secundariò & ex consequenti, negatur. Nam cùm ratio & lex naturalis dicitur parendum esse cuilibet legitime præcipienti, eo ipso quod qualibet alia lex, sive humana, sive divina, aliquid præcipiat vel prohibeat, ipsa naturalis ratio consequenter dicit illud esse faciendum, vel fugiendum. Adde quod, quando dicitur dictamen rationis nostræ esse proximam regulam morum, hoc non est intelligendum de ratione nostra nudè sumpta, & solo lumine naturali illustrata, sed de ratione ut informata præceptis legis divinæ, vel naturaliter, vel per doctrinam, vel per infusionem, inquit S. Thomas qu. 2. de malo art. 4.